

บทที่ 7

การสื่อสารระหว่างบุคคลกับความสำคัญของการมาทำงานต่างถิ่น

ในบทก่อนๆ ที่แสดงให้เห็นบทบาทของสื่อบุคคลทั้งในฐานะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารใหญ่ ที่ให้ภาพการรับรู้เกี่ยวกับกรุงเทพฯ และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ปลายทางแก่กลุ่มตัวอย่างในการเดินทางมาทำงานต่างถิ่นครั้งแรก ความรู้ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเกิดความสงสัยต่อไปว่า แหล่งข่าวสื่อบุคคลเหล่านั้นเป็นใครบ้าง มีความสัมพันธ์อย่างไรกับกลุ่มตัวอย่างในฐานะผู้รับสาร ทำไมแรงงานกลุ่มตัวอย่างจึงให้ความเชื่อถือแหล่งข่าวสื่อบุคคลเหล่านี้ และสุดท้ายนอกจากจะให้ข้อมูลข่าวสารแล้ว แหล่งข่าวสื่อบุคคลเหล่านี้มีบทบาทด้านอื่นอีกหรือไม่

แหล่งข่าวสื่อบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆ กับกลุ่มตัวอย่างดังนี้ คือ

- เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน
- เป็นญาติพี่น้อง
- เป็นเพื่อน
- เป็นเพื่อนบ้าน/คนรู้จักกัน
- เป็นนายจ้าง/หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

จากบทที่ 6 ในการกล่าวถึงการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการมาทำงานต่างถิ่นครั้งแรกของกลุ่มตัวอย่าง เราได้ข้อสรุปใน 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

ก) แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญที่สุดในการมาทำงานต่างถิ่น คือแหล่งข่าวสื่อบุคคล โดยมีจำนวนถึง 29 รายใน 30 ราย มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่ใช้แหล่งข่าวสื่อมวลชนซึ่งคิดเป็นร้อยละ 97:3

ข) ข้อมูลข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างต้องการจากแหล่งข่าวสื่อบุคคล มิได้เป็นเพียงข้อมูลเท่านั้น แต่ยังเป็นการแสวงหาความช่วยเหลือด้วย

ดังนั้นแนวทางในการนำเสนอของบทที่ 7 นี้ จึงจะเน้นไปที่บทบาทหน้าที่และความสำคัญของการสื่อบุคคลกับการมาทำงานต่างถิ่น ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจในการมาทำงานต่างถิ่น แบ่งเป็น
 - ให้ค่านิยมในการมาทำงานต่างถิ่น
 - ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการมาทำงานต่างถิ่น

2. ทำหน้าที่สนับสนุนการมาทำงานต่างถิ่น
 - ให้ความช่วยเหลือ
 - ให้ความมั่นคง ปลอดภัย
3. ทำหน้าที่ตัดสินใจในการมาทำงานต่างถิ่น

1. สื่อบุคคลในฐานะเป็นแรงจูงใจในการมาทำงานต่างถิ่น

1.1 ให้ค่านิยมในการไปทำงานต่างถิ่น

จากการวิจัยพบว่าสื่อบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน หรืออยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน จะมีค่านิยมออกไปทำงานในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ โดยทุกหมู่บ้านที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ จะมีคนในหมู่บ้านออกไปทำงานต่างถิ่นอย่างน้อย 50% ของจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้าน และไม่มีหมู่บ้านใดเลยที่คนในหมู่บ้านที่อยู่ในวัยแรงงานไม่ออกไปทำงานทำนอกหมู่บ้าน

การที่สมาชิกในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่าง มีค่านิยมออกไปทำงานนอกหมู่บ้านและเห็นว่าเป็นเรื่องดี คือทำให้มีฐานะดีขึ้น มีรายได้ดีขึ้นสม่ำเสมอว่าการทำนา ทนสมัยขึ้น และดูดีในทุกๆ ด้าน ค่านิยมดังกล่าวก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ต้องการจะเลียนแบบ หรือเกิดความคาดหวังว่าตนเองจะได้รับโอกาสเช่นนั้นบ้าง เช่น

- เพ็ญ** "เห็นคนที่มาทำงานแล้วมีเงินกลับไป ใส่ทองด้วย ก็คิดว่าเราต้องทำให้ได้บ้าง"
- อ้อย** "เห็นพี่ชายมาทำงานกรุงเทพฯ แล้วมีเงินให้แม่ ก็อยากจะมาหางานที่กรุงเทพฯ บ้าง"
- ลุงวิเชียร** "ใครๆ ที่มาแล้ว เขามีเงินมีทองกลับมา ก็อยากจะมาหาเงินกับเขาบ้าง"
- เพลิน** "เพื่อนเขาว่าสนุก ก็อยากมาทำงานกับเขาบ้าง"
- หุซ** "ใครมาอยู่หรือมาทำงานกรุงเทพฯ กลับไป คนในหมู่บ้านเขาจะรู้สึกว่าเป็นที่ทันสมัย ที่มีโอกาสไปอยู่กรุงเทพฯ ทำให้ใครๆ ก็พากันไปทำงานหมด"
- เบิ้ม** "ใครๆ เขาก็ว่ากรุงเทพฯ มันดี เลยอยากไปดูให้รู้ว่ามันดียังไง"

เขี้ยว "เพื่อนถามว่า เคยไปทำงานกรุงเทพฯ หรือยัง คำๆ นี้แหละทำให้อายมาก และคิดว่าต้องไปทำงานให้ได้"

1.2 ให้ข้อมูลข่าวสารในการไปทำงานต่างถิ่น

แรงงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่มาจากชนบท มีอาชีพเกษตรกรรม มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่ครอบครัวไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกรรม คือไฟโรจน์ที่บ้านค้าขาย และมดที่พ่อแม่รับราชการคนในชนบทไทยจะมีความผูกพันต่อชุมชนและครอบครัวสูง สมาชิกในชุมชนจะมีความสัมพันธ์แบบใกล้ชิดกัน กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ก็ยังคงมีลักษณะเดียวกับคนในชนบท โดยทั่วไป โดยยังคงมีความรักและผูกพันกับคนในครอบครัวและชุมชนอย่างเหนียวแน่น ซึ่งพิจารณาได้จากการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างว่า เมื่อมาทำงานในเมืองแล้ว มีความคิดที่อยากจะอยู่ตลอดไปโดยไม่กลับภูมิลำเนาหรือไม่ 26 รายตอบว่า "กลับ" ยิ่งไงๆ ก็คงต้องกลับเพราะเป็นบ้านของเรา เมื่อมีโอกาสหรือมีงานทำในหมู่บ้านที่ดีก็จะกลับบ้าน มีเพียง 1 รายที่ตอบว่า "ไม่กลับ" คือไฟโรจน์ ที่มุ่งมั่นว่าจะตั้งรกรากที่ชลบุรี และอีก 3 ราย ตอบว่า "ไม่แน่ใจว่าจะกลับหรือเปล่า" คือ

ลู่วิเชียร "ตอบไม่ถูกว่าจะกลับหรือเปล่า มันไม่รู้อนาคต แต่ถ้าอยู่ได้ก็อยากอยู่ แต่แก่ๆ แล้วก็อยากกลับบ้าน"

เจ็ด "คิดว่าจะอยู่ชลบุรี เพราะจะแต่งงานแล้ว แฟนเป็นคนชลบุรี ชื่อบ้านที่ชลบุรี แล้วด้วย แต่ออนาคตก็ไม่รู้เหมือน ถ้ากลับบ้านได้ก็อยากกลับ"

นุช "ไม่รู้เหมือนกัน แล้วแต่พ่อ แต่พ่อจะกลับหรือเปล่านั้นก็ไม่แน่ใจ เพราะที่หมู่บ้านไม่มีที่ดิน ไม่มีบ้านเป็นของตัวเอง อาศัยน้าอยู่ ถ้ากลับไปก็ไม่รู้ว่าจะไปอยู่ที่ไหน"

ความรักความผูกพันที่คนชนบทมีต่อท้องถิ่น ก่อให้เกิดพฤติกรรมในการเดินทางไปทำงานต่างถิ่นแบบหมุนเวียน และก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างคนที่อยู่ในหมู่บ้านและคนที่เดินทางออกมาทำงาน กล่าวคือความรักและผูกพันที่มีต่อชุมชน ทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องติดต่อและส่งข่าวคราวกลับไปทางบ้าน หรือเดินทางกลับบ้านเพื่อไปพักผ่อนให้หายคิดถึงบ้าน หรืออยู่บ้านสักพักแล้วก็กลับมาใหม่ จึงมีลักษณะเป็นแรงงานหมุนเวียน แรงงานชั่วคราว ดังจะเห็นได้จากพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- ลิน "ผมมาทำงานพอได้สัก 1 ปี ผมต้องกลับบ้านเพราะคิดถึงบ้าน กลับไปบ้านไป พักให้หายคิดถึง หายเครียดจากการทำงานแล้วค่อยมาทำงานทำใหม่"
- เชียว "คิดถึงบ้าน คิดถึงท้องนา อยากกลับบ้าน หลังสงกรานต์จะกลับไปอยู่บ้าน แล้วรีบ มาอยู่ที่นี้นานเกินไปแล้ว"
- จ่อย "ผมไปๆ มาๆ ทุกปี กลับไปบ้านไปทำนา และไปดูแลบ้าน อยู่บ้านสักพัก พอหมดหน้านา ก็ค่อยมาใหม่"
- ห้อย "ต้องกลับบ้านทุกปี ช่วงไหนมีวันหยุดก็ต้องรีบกลับบ้าน คิดถึงบ้าน"
- สุ "เวลาจะกลับบ้านแสนจะดีใจ มีความสุขมาก เก็บข้าวของเตรียมไว้ตั้งหลายวัน"
- เปล่ง "คิดถึงบ้าน แต่ยังไม่กลับไม่ได้ ก็เขียนจดหมายไปทางบ้าน เขียนเล่าให้ฟังว่า เป็นอย่างไรบ้าง"
- หน้อย "เขียนจดหมายทุกเดือนพร้อมส่งเงินไปเดือนละ 1 ครั้ง ถ้ามีวันหยุดก็จะกลับบ้าน"

การที่กลุ่มตัวอย่างกลับไปอยู่บ้าน กลับไปเยี่ยมบ้านในช่วงเทศกาล และการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ไปบ้านทำให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันตลอดเวลาระหว่างคนในหมู่บ้านกับคนที่มาทำงานต่างถิ่น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของกลุ่มตัวอย่างจะสอดคล้องกับงานวิจัยของริชชี จากที่ฮูโกเล่าถึงงานของริชชี (หน้า 201) ที่บอกว่า "การที่ผู้ย้ายถิ่นรักษาความเป็นสมาชิกของตนต่อชุมชนเดิมด้วยวิธีการกลับไปเยี่ยมบ้าน ส่งสิ่งของไปให้ เขียนจดหมายไปหา หรือส่งเงินกลับบ้าน ผลที่ตามมาก็คือ มีการส่งข่าวคราวข้อมูลข่าวสารจากเมืองไปยังถิ่นที่อยู่เดิมอย่างสม่ำเสมอ การเดินทางกลับไปกลับมาเพื่อหางานทำของผู้ย้ายถิ่นชั่วคราว ที่มาทำงานในเมืองแล้วก็กลับไปอยู่บ้านแล้ว แล้วก็กลับมาหางานทำใหม่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารโดยตรงระหว่างผู้ย้ายถิ่นกับผู้ไม่ย้ายถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านและในทำนองเดียวกันกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ย้ายถิ่นถาวรที่อยู่ในเมืองกับคนที่ไม่ได้ย้ายถิ่น"

พฤติกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร หรือการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจะเกิดขึ้นมากในช่วงที่แหล่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่มาทำงานในเมือง แล้วกลับไปเยี่ยมบ้าน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล เฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งแรงงานต่างถิ่น

ส่วนมากจะถือเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนาน เป็นการรวมญาติพี่น้องและสมาชิกในชุมชน เป็นเทศกาลที่ต้องกลับไปทำบุญให้บรรพบุรุษ หากไม่กลับไปทางบ้านจะต่อว่าไม่รักหรือไม่สนใจญาติมิตร สถานประกอบการและโรงงานต่างๆ จะปิดเนื่องจากไม่มีคนงานในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่นสงกรานต์ ปีใหม่ เข้าพรรษา แรงงานบางส่วนจะลาออกจากงาน บางส่วนที่อยู่ในหมู่บ้านก็จะเข้ามาทำงานในเมืองพร้อมกับญาติพี่น้องหรือคนรู้จักที่พาเข้ามาอยู่ด้วย

ผลกระทบของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างคนที่อยู่ในท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ข้อมูลข่าวสารเป็นกลไกสำคัญต่อการมาทำงานต่างถิ่น เนื่องจากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ก่อให้เกิดผลต่างๆ ดังนี้

ก. ทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถคาดการณ์ เกี่ยวกับสถานที่ที่จะมาได้ ว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ทำงานที่ไหน ทำงานอะไร เดินทางไปทำงานอย่างไร ได้ค่าจ้างเท่าไร กินอยู่อย่างไร แก้วแก่/เจ้าของเป็นอย่างไร เดินทางไปทำงานอย่างไร จะซื้อหาอาหารได้ที่ไหนอย่างไร

ข. ทำให้สามารถเลือกแหล่งปลายทางที่จะเดินทางมาทำงานได้ เพราะทำให้ทราบถึงโอกาส/ช่องทางต่างๆ ในการมาทำงาน เช่น ทราบว่าถ้ามาแล้วจะไปหางานทำที่ไหน ด้วยวิธีการอย่างไร นายจ้างกำลังต้องการคนงานอยู่หรือไม่ ซึ่งเป็นการลดความเสี่ยงในการดกงาน

ค. แหล่งข่าวสื่อบุคคลเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลกระทบของข้อมูลข่าวสารที่ยกมาในข้อ ก. - ค. นี้สามารถยกตัวอย่างประกอบ เพื่อให้ได้ภาพที่ชัดเจน ดังนี้

เชียว "เพื่อนมาชวนไปทำงานชลบุรี บอกว่าทำงานเป็นช่างเชื่อมได้วันละ 200 กว่าบาท เพื่อนบอกว่ามีงานให้ทำ และให้พักด้วย ให้ยืมเงินด้วย เชียวจึงตัดสินใจมาทำงานชลบุรีกับเพื่อน"

ลุงวิเชียร "อยากไปตั้งนานแต่ไม่มีโอกาส พอมีคนศรีราชาเขาไปทำงานกลับมา ก็เลยไปตามเขา เขาบอกว่าที่ศรีราชางานเยอะ เงินดี ถ้าไม่รู้จะไปทำหน้าที่ไหน จะฝากให้ พอพูดอย่างนี้จึงตกลงมากับเขาทันที"

อ้อย "นำเฉลิมวุฒิมาชวน เขาบอกรายละเอียดทุกอย่างเกี่ยวกับงานที่ชลบุรี เขาบอกว่า ได้ค่าแรงเท่าไร พักอยู่กับบริษัท ก็เลยตัดสินใจมา"

สิน "พี่ที่เป็นญาติกันชวนมา สินถามเกี่ยวกับงานที่ทำ ค่าแรง ที่พัก งานที่ทำว่าทำอะไรบ้าง จะได้ว่าเราทำได้หรือเปล่า ถามแล้วก็เชื่อพี่เขา เชื่อว่าเขาไม่หลอกแน่ จึงมาทำงานกับพี่เขา อยู่ที่เดียวกัน"

- อีด "นำมาชวนไปทำงานด้วย บอกว่าเงินดี ไปทำงานแล้วอยู่กับน้ำ อยากรไปอยู่แล้ว พอไปกับน้ำเลยไม่กลัว"
- นาง "คนชื่อแดง เป็นญาติห่างๆ ของแม่ มาชวนไปทำงานที่ชลบุรี แม่ถามรายละเอียดทั้งหมดเรื่องเงินเดือนเท่าไร ทำงานอะไร จึงตกลงไปกับคนที่มาชวนไม่กลัวเพราะเชื่อใจ"

นอกจากข้อมูลข่าวสารจะมีผลกระทบตามที่กล่าวไว้ ในข้อ ก - ค แล้ว เนื้อหาข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากเครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคล ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางบวก เช่น รายได้ดี เงินดี เทียบสนุก สบาย ทนสมัย โดยมักจะละเว้นที่จะพูดในเรื่องไม่ดี หรือความลำบากจากการทำงานหรือการใช้ชีวิตในเมือง ดังจะเห็นได้จาก การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ที่พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า "คนที่เขาไปทำงานกรุงเทพฯ หรือทำงานในเมืองกลับมา เขาจะเล่าแต่เรื่องดีๆ เรื่องสนุกๆ เรื่องไม่ดีเขาไม่เคยเล่า ไม่พูดถึงเลย" ในขณะที่เดียวกัน แม้แต่กลุ่มตัวอย่างเองก็ตาม เมื่อมีโอกาสกลับไปเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการมาทำงานในเมืองให้สมาชิกในหมู่บ้านของตน ฟังบ้างหรือไม่ และถ้ามีเล่าให้ฟังเกี่ยวกับอะไร" คำตอบส่วนใหญ่ที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างคือ "เล่าแต่เรื่องดีๆ ให้เขาฟัง เรื่องไม่ดีไม่ได้เล่าให้ฟัง ถ้าพูดเรื่องไม่ดีก็พูดแค่นิดหน่อย แต่ส่วนใหญ่พูดแต่เรื่องดีๆ เพราะว่าไม่กล้าเล่าเนื่องจากกลัวเขาจะคิดว่าเราไม่ยอมให้เขามาด้วย" หรือบางคนก็บอกว่า "อายเขา" หรือบางคนก็บอกว่า "เขาไม่ถามเรื่องไม่ดี เขาถามแต่เรื่องดีๆ เลยพูดแต่เรื่องดีๆ" หรือบางคนก็บอกว่า "ไม่กล้าเล่าเพราะกลัวเขาเสียใจ เนื่องจากเขาตั้งใจจะมาทำงานแล้ว ไปบอกว่าไม่ดี เดียวเขาใจเสียให้เขามาเจอด้วยตัวเองดีกว่า"

นอกจากพูดเรื่องดีๆ ให้คนอื่นฟังแล้ว เวลาเขียนจดหมายหรือส่งข่าวให้ทางบ้านทราบ ก็มักจะพูดแต่เรื่องดี โดยให้เหตุผลว่า หากบอกเรื่องไม่ดี เรื่องที่เราไม่สบายใจ แม้จะเป็นห่วง กลัวแม่ไม่สบายใจ ไม่อยากให้แม่เป็นห่วง ถึงจะทุกข์จะร้องไห้อย่างไร ก็จะไม่บอกแต่ว่าสบายดี แม่ไม่ต้องเป็นห่วง กลุ่มตัวอย่างที่ยืนยันคำตอบและวิธีการเขียนจดหมายดังกล่าว เช่น กลัวย แต้ว์ เปล่ง หน้อย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนในหมู่บ้านหรือในครัวเรือน รับรู้แต่ข่าวสารที่เป็นไปในทางบวกกับการมาทำงานต่างถิ่น

ค่านิยมและการให้ข้อมูลข่าวสารในทางบวกต่อการมาทำงานต่างถิ่น เมื่อมาประกอบกับการให้เห็นตัวอย่างของคนในรุ่นก่อนที่ประสบความสำเร็จ หรืออยากมาทำงานแล้วมีลักษณะที่เป็นไปตามที่พูดกัน เช่น สวยขึ้น มีเงินส่งให้ทางบ้าน หรือดูทันสมัยขึ้น จึงรวมกันเป็นแรงจูงใจอย่างสำคัญที่มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องการมาทำงานต่างถิ่น ถึงแม้ในบางสถานการณ์ แรงจูงใจดังกล่าวไม่สามารถทำให้ตัวแรงงานเกิดทัศนคติหรือความปรารถนาในการออกมาทำงานได้โดยตรง แต่ก็มีผลกระทบต่อผู้มีอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่าง อันได้แก่พ่อแม่

ผู้ปกครอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ก็จะผลักดันให้กลุ่มตัวอย่างต้องออกมาทำงานทำในที่สุด เช่นกรณีของน้อย อร กล้วย

2. สื่อบุคคลในฐานะเป็นผู้สนับสนุนการทำงานต่างกัน

สื่อบุคคล หมายถึงสมาชิกในครอบครัว เพื่อน ญาติ คนรู้จัก นายจ้าง หรือบุคคลอื่นทั้งในแหล่งต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง ที่มีความสามารถอำนวยความสะดวกในการมาทำงานต่างกัน โดยมีบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

2.1 ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน

ปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง คือ การมีผู้อำนวยความสะดวกมาชักชวน และให้การช่วยเหลือ สนับสนุนในการย้ายถิ่น โดยให้การช่วยเหลือในด้านต่างๆ

- ช่วยเหลือจัดหางาน หรือแนะนำแหล่งงาน โดยพาไปสมัครงาน หรือพาไปทำงานกับนายจ้าง ซึ่งเป็นหลักประกันด้านเศรษฐกิจให้กับกลุ่มตัวอย่าง

- ช่วยเหลือด้านการเดินทาง โดยพากลุ่มตัวอย่างเดินทางมาด้วย

- ช่วยเหลือด้านที่พักอาศัย โดยจัดหาที่พักอาศัยให้ ซึ่งอาจจะให้พักอาศัยอยู่กับตนเองไปก่อน หรือพาไปพักอาศัยกับบุคคลที่ตนเองไว้วางใจ เช่น นายจ้างใหม่ หรือเพื่อนของตน

- ช่วยเหลือด้านการเงิน/อาหาร ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างเพิ่งเดินทางเข้ามาใหม่ อาจจะมีเงินไม่พอเพียงในการใช้จ่ายดำเนินชีวิตประจำวัน หรือใช้จ่ายในระหว่างทำงานเดือนแรกที่มีเงินเดือนยังไม่ออก เครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคลก็จะให้ความช่วยเหลือโดยให้ทานอาหารให้ยืมเงินไปใช้ก่อน

- ช่วยเหลือด้านสังคมและด้านจิตใจ เช่น ช่วยให้คำแนะนำในการทำงานการดำเนินชีวิต การแต่งกาย การใช้ภาษา หรือช่วยเป็นเพื่อนคุย ให้กำลังใจยามที่กลุ่มตัวอย่างเหงา หรือคิดถึงบ้าน เป็นการช่วยเหลือในการปรับตัวในที่อยู่อาศัยใหม่

ตัวอย่างความช่วยเหลือต่างๆ ที่ได้รับจากสื่อบุคคล

น้อย “ญาติของน้ำโย่ง เขาไปรับที่บ้าน และพามาด้วย มาพักอยู่กับเขา เขาก็แนะนำว่าให้ไปสมัครงานที่ไหนบ้าง”

นาง “มาทำงานกับญาติที่ไปชวน เขาพาไปเข้าทำงานและพักอยู่กับนายจ้าง”

- อดีต** “น้ำพามาทำงานด้วย แล้วก็พักอยู่บ้านเดียวกับน้ำ ไม่กลัว ไม่เหงา น้ำสอนทุกอย่าง เวลาไปไหนน้ำก็พาไป สอนให้รู้จักที่ต่างๆ จนเราคุ่นเคย”
- เขี้ยว** “มากับเพื่อน เพราะเพื่อนบอกว่า ไม่ต้องกลัว มาด้วยกัน พักอยู่ด้วยกัน ช่วงที่ยังไม่มีเงินให้ยืมใช้ก่อน ไม่ต้องเป็นห่วง”

บทบาทในด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนดังกล่าวจะสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ฮูโก (1988) ที่บอกว่าบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยในการตัดสินใจ ย้ายถิ่น คือ การช่วยลดความกังวลใจที่เกิดจากการย้ายถิ่น ด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านหลัก ประกัน อันได้แก่ การช่วยหางาน การช่วยให้ที่พัก และการช่วยเหลือด้านจิตใจในการไปอยู่ สถานที่ใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกลกานต์ อินทร์ไทร (2538) ที่บอกว่าสื่อบุคคล ให้ประโยชน์แก่เด็กบิ๊มที่มาทำงานกรุงเทพฯ ทั้งด้านชีวิตความเป็นอยู่ได้แก่ การแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร และการพึ่งพาอาศัยกัน เช่น การบอกแหล่งอาหาร แนะนำวิธีการส่งเงินกลับบ้าน การสอนวิธีการทำงาน หรือให้ความช่วยเหลือด้านที่พัก ข้าวของเครื่องใช้ สำหรับด้านจิตใจ คือ เด็กบิ๊มมีความอึดอัด คับข้องใจที่ต้องใช้ชีวิตท่ามกลางคนกรุงเทพฯ ที่มีวิถีชีวิต และความรู้สึกนึก คิดที่แตกต่างไปจากสังคมเดิมของตน แต่ลักษณะการมาทำงาน และการต้องพักอาศัยร่วมกัน จะ ช่วยลดความตึงเครียดจากความอึดอัด ดังกล่าว

2.2 ให้ความมั่นคงปลอดภัย

สื่อบุคคล นอกจากจะเสนอให้การสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มตัวอย่างให้มีความมั่นใจว่าเมื่อ ย้ายถิ่นเข้ามายังท้องถิ่นปลายทาง แล้วจะได้รับความช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่อย่างพอเพียงแก่การ ดำเนินชีวิตในแหล่งปลายทางแล้ว ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีเครือข่ายการสื่อสารระหว่าง บุคคลอีกประการหนึ่ง คือการได้รับความปลอดภัยในการเดินทาง เนื่องจากการเดินทางมาด้วย กันจะเป็นการป้องกันไม่ให้กลุ่มตัวอย่างถูกหลอกลวง หรือถูกต้มตุ๋น จากพวกมิถจาชัพที่คอย หลอกลวงคนงานจากชนบทตามสถานีขนส่งไปขายตัว หรือไปกักขังเพื่อใช้แรงงานอย่างผิด กฎหมาย โดยผู้ที่ชวนมา/พามาจะไปดูและรับผิดชอบแรงงานต่างถิ่นไปส่งถึงยังแหล่งที่พักอาศัย หรือส่งให้นายจ้างอย่างปลอดภัย นอกจากนี้นายจ้างที่เครือข่ายการสื่อสารระหว่างบุคคลพาไป ทำงาน ผู้พาไปก็จะพิจารณาคัดเลือกแล้วในระดับหนึ่ง ว่าเป็นนายจ้างที่ดี มีความมั่นคง ปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินในระดับหนึ่ง จึงจะพาคนที่ตัวเองรู้จักมาทำงานด้วย หากเป็นนาย จ้างที่ไม่ดี ก็คงไม่มีใครอยากพามาทำงานด้วย

นอกจากจะช่วยให้ความคุ้มครองป้องกันอันตรายจากการถูกหลอกลวงแก่กลุ่มตัวอย่าง แล้ว หลังจากที่ได้เดินทางมาแหล่งปลายทางแล้วมักจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างและผู้ที่มาจากหมู่บ้านเดียวกัน และมีได้พักอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน มักจะมาเลือกที่พักอาศัยหลังย้ายถิ่นอยู่

ใกล้กัน โดยให้เหตุผลว่า การมาเช่าบ้านอยู่ใกล้กันทำให้ปลอดภัย มีการช่วยระวังภัยให้แก่กัน มีการช่วยเหลือกันยามเจ็บป่วย หรือยามมีเหตุขัดข้อง อีกทั้งการตั้งบ้านพักอยู่ใกล้กันจะทำให้อบอุ่น มั่นคง ไม่เหงา สามารถมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารกันได้ หลังเลิกงาน โดยเฉพาะการมาอยู่ด้วยกัน หลายๆ ครั้วเรือนจะทำให้มีบรรยากาศเหมือนอยู่หมู่บ้านของตน

ความสำคัญของสื่อบุคคลในการดำเนินการให้ความมั่นคงปลอดภัย จะเห็นได้จากคำบอกเล่า ดังนี้

เรียน “ถ้าจะเข้ามาทำงานกรุงเทพฯ พวกเราจะต้องมีญาติ มีคนรู้จัก หรือมีคนแถวบ้านมาทำงานกรุงเทพฯ ถ้าไม่มี ใครเขาก็ไม่กล้ามา กลัวโดนหลอก แล้วก็หางานไม่ได้ ด้วย ถ้าเราเข้ากรุงเทพฯ แบบไม่มีญาติพี่น้อง ไม่มีคนรู้จักก็เหมือนตัวคนเดียว เหมือนกับเลือกทางผิดที่เขาจะหลอกหลวงเอาได้”

นาง “นางดูทีวีก็รู้จักกรุงเทพฯ มันเจริญ แต่ไม่กล้าเข้ามาทำงานเพราะกลัว เนื่องจากตัวเองเป็นคนบ้านนอก กลัวถูกหลอกกลัวอะไรหลายๆ อย่าง รู้สึกน่ากลัว แต่ตอนที่เข้ามาทำงานที่นนทบุรี ไม่กลัวเพราะคนรู้จักกับแม่พามา และทำงานอยู่ใกล้ๆ กันเลยทำให้ไม่กลัวเพราะคิดว่าอยู่ใกล้คนที่เรารู้จักคงไม่เป็นอะไรมัง”

นอกจากข้อมูลที่ย้ายถิ่นกลุ่มตัวอย่างได้กล่าวข้างต้นแล้ว ลุงวิบูลย์ได้อธิบายให้ฟังถึงความสำคัญของสื่อบุคคลกับการมาทำงานต่างถิ่นว่า

“การจะเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ หรือในเมือง เดี่ยวนี้คนอีสานเขารู้แล้วว่าต้องมีญาติหรือคนรู้จักแนะนำกันมาถึงจะปลอดภัย เดี่ยวนี้แทบจะไม่มีแล้วที่คนอีสานเดินทางแบบหัวกระเป๋ามาหางานทำคนเดียว เพราะว่าลำบาก อันตราย คนอีสานเดี๋ยวนี้ถูกหลอกน้อยลงหางานทำไม่ได้ก็ไม่ค่อยมี เพราะทุกถนน ทุกตำบลที่มีคนทำงานก็มีคนอีสานกระจายกันอยู่ทั่วไปหมด พวกเราคนอีสานพอเห็นคนอีสานด้วยกัน พูดภาษาเดียวกัน ก็จะช่วยเหลือกัน ให้ข้าว ให้อาหาร ให้ที่อยู่ ช่วยเหลือกันทุกอย่าง มาพักอาศัยรวมกันช่วยกันหางาน ช่วยกันยามเจ็บไข้ได้ป่วย ยามขาดแคลนเงินทอง พวกเราช่วยเหลือกันแต่ไม่เคยมีใครโกงกัน พอคนใหม่มาคนเก่าก็ให้ยืมเงินให้ความช่วยเหลือ เป็นอย่างนี้เหมือนกันหมดทุกคน เป็นหน้าที่ที่ต้องทำ โดยไม่ให้ความช่วยเหลือไม่มี เพราะเราเป็นพี่น้องกัน คนไม่มีน้ำใจไม่มีใครคบหาด้วย อีกอย่างการพาเขามาทำงาน พ่อแม่ของเด็กเขาไว้ใจ เขาก็ฝากฝังดูแล ให้ดูตาได้ ถ้าทำผิด ให้ช่วยอบรมสั่งสอนถ้าพวกเขาเที่ยว หรือไม่ตั้งใจทำงาน ถ้าเรารับฝากจากพ่อแม่เขามาแล้ว เราก็ต้องคอยดูแลอบรม เหมือนลูกหลานเรา ยกเว้นถ้าเราเอาไม่อยู่จริงๆ เด็กมันเกรงไม่เชื่อฟังเราก็ส่งกลับไป

ให้พ่อแม่ แต่ส่วนใหญ่ไม่มีหรือกัไม่เชื่อฟัง ไม่เคารพ เพราะพวกเรายู่กันเหมือนญาติ เหมือนพี่น้อง อยู่กันเหมือนที่อยู่หมู่บ้าน"

3. สื่อบุคคลในฐานะผู้ทำหน้าที่ในการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่น

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยชี้ขาดต่อการมาทำงานต่างถิ่นหรือไม่ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือการที่ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ มีความเห็นด้วยที่จะให้กลุ่มตัวอย่างมาทำงานต่างถิ่น กลุ่มตัวอย่างจึงจะสามารถมาได้ โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงโสด บุคคลที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจให้ก็คือบุคคลที่เป็นเครือข่าย ซึ่งมักจะได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง หรือคู่สมรส สำหรับรายละเอียดในเรื่องการตัดสินใจ มีดังนี้

การพิจารณาถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจอย่างแท้จริง จะทำให้เราทราบถึงบุคคลที่เป็นผู้ชี้ขาดในการมาทำงานต่างถิ่น เพราะถ้าหากเราไม่ทราบว่า ใครเป็นผู้ตัดสินใจ อาจจะให้การวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องผิดพลาดไปได้ เนื่องจากมีข้อเท็จจริงบางประการได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้ย้ายถิ่นบางคนอยากจะย้ายถิ่นมาก แต่ไม่สามารถไปได้เพราะไม่ได้รับอนุญาต ในขณะที่บางคนไม่อยากจะย้ายถิ่นเลย แต่เมื่ออยากให้มาจึงต้องจำใจมาแบบร้องไห้ไป และเก็บเสื้อผ้าใส่กระเป๋าไป เนื่องจากไม่สามารถขัดใจแม่ได้

การตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่นมี 4 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

ก) แรงงานต่างถิ่นกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจด้วยตัวเอง หมายถึง การที่แรงงานต่างถิ่นคนนั้นสามารถที่จะตัดสินใจด้วยตัวเองว่า ต้องการจะไปทำงานในเมืองอย่างไร้สาระ โดยไม่ได้รับการบังคับ หรือแทรกแซงจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ข) แรงงานต่างถิ่นกลุ่มตัวอย่างที่พ่อแม่เป็นผู้ตัดสินใจให้ หมายถึง พ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อแม่ใช้สิทธิในการทำหน้าที่ในการตัดสินใจให้ว่าให้ไปหรือไม่ โดยที่กลุ่มตัวอย่าง ต้องยอมกระทำตามการตัดสินใจนั้น

ค) คู่สมรส เป็นผู้ตัดสินใจ หมายถึง คู่สมรสของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นสามีหรือภรรยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้สิทธิแต่ผู้เดียวในการเป็นผู้ตัดสินใจแทนว่าไปทำงานต่างถิ่นหรือไม่และกลุ่มตัวอย่างต้องยอมกระทำตามการตัดสินใจนั้น

ง) ต้องร่วมกันตัดสินใจ หมายถึง การที่กลุ่มตัวอย่างต้องตัดสินใจร่วมกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ในกรณีนี้ทั้งตัวแรงงานเอง และบุคคลที่มาร่วมตัดสินใจ ไม่มีใครมีอำนาจเต็มที่ในการตัดสินใจ หรือไม่มีใครมีความประสงค์จะใช้อำนาจในการตัดสินใจแต่ผู้เดียว

ตารางที่ 7.1 : แสดงผู้มีบทบาทในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

เพศ	พ่อแม่เป็นผู้ตัดสินใจ	ตัดสินใจด้วยตัวเอง	ต้องร่วมกันตัดสินใจ	คู่สมรสตัดสินใจ
ชาย	3	6	-	-
หญิง	15	4	2	-
รวม	18	10	2	-

จะพบว่า พ่อแม่เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงไปคือตัดสินใจด้วยตัวเอง และต้องร่วมกันตัดสินใจตามลำดับ โดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างคนใดเลยที่มอบอำนาจการตัดสินใจให้คู่สมรสแต่ฝ่ายเดียว การที่กลุ่มตัวอย่างยินยอมทำตามการตัดสินใจของพ่อแม่ สะท้อนให้เห็นค่านิยมในเรื่องอิทธิพลของพ่อแม่ตามระบบสังคมชานาไทย ที่พ่อแม่ยังคงมีบทบาทในลักษณะเจ้าชีวิตของลูก ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือสามารถกำหนดวิถีชีวิตของลูกได้ ในขณะที่สังคมอุตสาหกรรมที่คนงานเดินทางมาใช้ชีวิตมาทำงานอย่างเช่นกรุงเทพฯ หรือเมืองใหญ่ๆ เด็กมักจะมีค่านิยมแบบสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไปจากเดิม คือเด็กมักจะทำตัวของตัวเอง เป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ เพื่อเลือกทางเดินให้กับชีวิตของตนเองหรือเรียกว่า ชีวิตของตัวเอง เราควรมีสิทธิเลือกทางเดินของตนเอง และระบบการเลี้ยงลูกในสังคมอุตสาหกรรม เราก็มักจะได้อินค่านิยมในการเลี้ยงลูกแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ในรายการโทรทัศน์ เช่นรายการรักลูกให้ถูกทางว่า "เราเลี้ยงลูกอย่างสมัยใหม่ คือเขาอยากเป็นอะไร เขาชอบอะไร สนใจอะไร ก็ให้เขาเป็นไปตามที่เขาชอบ หรือเขาอยากจะทำ ถ้าเห็นว่าไม่เสียหาย ก็จะคอยส่งเสริม แนะนำ จะไม่บังคับเขา" แม้ในสังคมอุตสาหกรรมปรับบทบาทจากเจ้าชีวิตมาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ให้การดูแลและให้คำแนะนำ

กลุ่มตัวอย่างที่แต่เดิมยอมรับบทบาทของพ่อแม่ในฐานะเจ้าชีวิต แต่เมื่อมาอยู่ในสังคมอุตสาหกรรมนานเข้า การยอมรับบทบาทของพ่อแม่เปลี่ยนไปหรือไม่ จากข้อมูลที่รวบรวมได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่พ่อแม่เป็นทำหน้าที่ตัดสินใจ หลังจากที่มาอยู่ในสังคมสมัยใหม่อย่างกรุงเทพฯ ค่านิยมนี้สำหรับกลุ่มตัวอย่างบางคนก็ไม่ได้เปลี่ยนไป แต่บางคนก็เปลี่ยนไป เช่น

เพ็ญ

"เพ็ญอยากไปทำงานกรุงเทพฯ พอตีมีคนมาชวน ตามแม่แม่ให้ไปเพ็ญจึงไปกับเขาทันที ไปทำงานอยู่ 2 ปี แม่อยากให้เปลี่ยนงาน เพ็ญก็เปลี่ยนไปขายข้าวแกง 2 ปี ไปเย็บกางเกงยีนส์ 1 ปี สุดท้ายไปทำงานเป็นกูก ได้เงินเดือน 4,500 บาท เพิ่งลาออก เพราะแม่อยากให้ไปทำงานได้วัน ตอนนี้อร่อยเรียกสัมภาษณ์ ถ้าได้ก็ยกให้พ่อแม่ตัดสินใจว่าจะให้ไปหรือเปล่า ถ้าพ่อแม่ให้ไปก็ไปไม่ให้ไปก็ไม่ไป"

- นาง "ตั้งแต่สามีหนีไป แม่ก็อยากให้นางไปทำงาน นางก็ตามใจแม่ ทำงานหนองคาย แล้วก็ไปทำงานได้หัววัน พอกลับมาก็มาทำงานที่กรุงเทพฯ ทำได้ไม่นานก็ลาออก เพราะพี่ชายเขียนจดหมายมาบอกว่าแม่ให้กลับบ้าน เพราะทำงานแล้วไม่มีเงินส่งกลับบ้านเลย นางจึงลาออก"
- นาง "นางไม่คิดอยากมาทำงานกรุงเทพฯ แต่แม่ให้มานางก็มาตามใจแม่ ทำงานกรุงเทพฯ ได้ 5 เดือน แม่ให้ออกก็ออก จากนั้นแม่ให้ไปเรียนเย็บผ้าในเมืองก็ไป จากนั้นก็ย้ายงานอีกหลายที่ตามใจแม่ แม่เป็นคนบอกว่าให้ไปทำงานที่นั่นที่นี้ นางตามใจแล้วแต่แม่"

อย่างไรก็ตาม เป็นการยากที่จะสรุปในที่นี้ว่า เมื่อมาทำงานในสังคมเมืองแล้ว ค่านิยมในการยอมรับบทบาทของพ่อแม่ในฐานะเจ้าชีวิตเปลี่ยนไปหรือไม่ เนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ ที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้งอีกมากมาย ว่าการที่พ่อแม่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจแทนลูก และต่อมาปลดปล่อยอำนาจในการตัดสินใจให้ลูกเพราะลูกไม่ยอมรับการตัดสินใจ หรือเป็นเพราะพ่อแม่เห็นว่าลูกมีความเป็นผู้ใหญ่ หรือมีประสบการณ์มากพอจะตัดสินใจด้วยตัวเอง ในขณะเดียวกัน การที่พ่อแม่หรือลูกยอมหรือไม่ยอมนั้น คงต้องศึกษาในรายละเอียดอีกว่า ลูกยอมรับบทบาทของพ่อแม่ในฐานะเจ้าชีวิตทุกเรื่องหรือไม่ อย่างไร

ย้อนกลับมาดูในเรื่องของผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ จะพบว่าในเพศชายพ่อแม่เป็นผู้ตัดสินใจให้ มีน้อยกว่าเพศหญิง โดยเพศชายสามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้มากกว่า ซึ่งก็สะท้อนค่านิยมในเรื่องเพศสำหรับสังคมไทย ที่มักจะยินยอมให้เพศชายทำอะไรอย่างเป็นอิสระมากกว่าเพศหญิง และในเรื่องการตัดสินใจย้ายถิ่นเป็นไปได้อย่างมากกว่า พ่อแม่เห็นว่าผู้ชายน่าเป็นห่วงน้อยกว่าเพศหญิง มีภัยอันตรายน้อยกว่า และก็เป็นหน้าที่ของเพศชายที่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การออกไปทำงานต่างถิ่นจึงเป็นเรื่องของเพศชายที่อาจจะตัดสินใจเองได้

นอกจากเรื่องค่านิยมในสังคมชนบทที่ลูกจะยอมรับการตัดสินใจของพ่อแม่ หรือยอมรับบทบาทของพ่อแม่ในฐานะเจ้าชีวิตแล้ว ปัจจัยเรื่องหลักประกันความมั่นคงเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างยอมรับการตัดสินใจของพ่อแม่ในเรื่องการมาทำงานต่างถิ่น เนื่องจากการที่กลุ่มตัวอย่างจะเดินทางมาทำงานต่างถิ่นนั้น มีความเสี่ยงทั้งในเรื่องของการมาทำงานว่าจะทำงานนั้นได้หรือไม่ จะทนเหงา หรือทนต่อสภาพชีวิตใหม่ได้หรือไม่ ไม่แน่ใจว่าจะอยู่ได้นานแค่ไหน และไม่แน่ใจว่าที่ทำงานใหม่จะดีเหมือนอย่างที่คุณพ่อคุณแม่คิดไว้หรือไม่ ดังนั้นการต้องเผชิญกับความเสี่ยงดังกล่าว การเดินทางมาทำงานโดยได้รับความยินยอมหรือได้รับความเห็นชอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งนอกจากจะแสดงความกตัญญูแล้ว ยังเป็นหลักประกันที่มั่นคงอีกด้วยว่า หากการเดินทางมาทำงานต่างถิ่นไม่ประสบความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างก็สามารถกลับบ้านได้ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยและมั่นคง ผิดกับการเดินทางไปทำงานที่ขัดกับความต้องการของ

พ่อแม่ ผู้ปกครอง คือถ้าพ่อแม่ไม่ให้ไปแต่กลุ่มตัวอย่างหนีไป หากเกิดปัญหาขึ้นกลุ่มตัวอย่างจะตกอยู่ในสภาพหมดทางเลือก กล่าวคือจะอยู่ในเมืองก็ไม่ได้ จะกลับบ้านก็ไม่ได้อีกเช่นกัน

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ในหัวข้อผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจที่แท้จริง ในกลุ่มคนที่พ่อแม่ทำหน้าที่ตัดสินใจให้ นั่นตัวแรงงานเองได้มีโอกาส หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยหรือไม่ หรือพ่อแม่ตัดสินใจให้ โดยตัวแรงงานไม่มีสิทธิเลือกเลย ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 7.2

ตารางที่ 7.2 : แสดงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างที่พ่อแม่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจ

เพศ	มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ไม่มีส่วนร่วมเลย
ชาย	3	-
หญิง	9	6
รวม	12	6

ข้อมูลในตารางที่ 7.2 แสดงให้เห็นว่าในกลุ่มตัวอย่างที่พ่อแม่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจอย่างแท้จริงในการเข้ามาทำงานต่างถิ่นนั้น วิธีการตัดสินใจ พ่อแม่ให้โอกาสลูกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากกว่าพ่อแม่ที่ไม่ให้ลูกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แสดงให้เห็นว่าการเดินทางมาทำงานต่างถิ่น นอกจากจะเป็นความปรารถนาของพ่อแม่ผู้ปกครองแล้ว ก็ยังเป็นความต้องการของเด็กด้วย ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา เจริญรงค์ (2533) ซึ่งพบว่าเด็กที่เข้ามาทำงานในเมือง นอกจากเป็นความต้องการของพ่อแม่ ผู้ปกครองแล้ว ยังเป็นความต้องการของตัวเองด้วย ซึ่งวัฒนา เจริญรงค์ ระบุว่าผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับการศึกษาของ คมวิทย์แดงไชวัฒน์ (2529) ที่พบว่าเด็กที่เข้ามาทำงานในเมืองเป็นเพราะเด็ก ๆ เปรื่องจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และต้องการหาประสบการณ์การทำงานในเมืองมากกว่า และวัฒนา เจริญรงค์ ยังระบุว่า สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533 ได้ทำการศึกษากลุ่มเด็กที่เข้าทำงานในเมืองพบว่า เด็กเกือบครึ่งหนึ่งมีความตั้งใจอยากจะทำมาหากิน โดยที่เด็กอีกส่วนหนึ่งอยากจะทำมาค้าขาย อยากมีอาชีพและรายได้เป็นของตัวเอง และอีกส่วนหนึ่งต้องการเห็นโลกที่กว้างไปกว่าชุมชนที่เขาอยู่ ที่เหลือบอกว่าต้องการหารายได้

สำหรับในกลุ่มคนที่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นจะพบว่า ไม่มีเพศชายคนใดเลยที่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่จะมีเพศหญิง 6 คน ที่ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สามารถมองได้ 2 มุม คือกลุ่มตัวอย่างไม่มีความคิดเห็นต่อการมาทำงานต่างถิ่น จะมากก็ได้ ไม่มากก็ได้ ตามใจพ่อแม่ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ต้องการจะมาแต่ขัดใจพ่อแม่ไม่

ได้ และเมื่อมองถึงจุดนี้ก็มักจะสะท้อนให้เห็นว่าไม่มีเพศชายคนใดเลยที่ถูกบังคับให้มาทำงานต่างถิ่น แต่มีเพศหญิงบางคนที่ถูกบังคับ คำถามคืออะไรเป็นเหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเพศชายไม่ถูกบังคับให้มาทำงานต่างถิ่น กลุ่มตัวอย่างเพศชายทั้งหมดไม่มีใครไม่ปรารถนามาทำงานต่างถิ่น ทุกคนปรารถนาหมด การบังคับจึงไม่เกิดขึ้น แต่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 8 คนที่ไม่ปรารถนามาทำงานต่างถิ่น และในคนกลุ่มนี้คือผู้ที่พ่อแม่ไม่ให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

5. เปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้กับแนวคิดที่นำมาใช้ในงานวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการศึกษาศึกษาพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อการมาทำงานในเมืองของแรงงานต่างถิ่นนี้ได้นำแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัยไว้ 2 แนวคิด คือ

1. แนวคิดเรื่องความผูกพันต่อครอบครัว หมู่บ้าน และชุมชนที่มีผลต่อการย้ายถิ่นเป็นแนวคิดของ ฮูโก (1988) ได้เสนอสาระสำคัญของแนวคิดต่อเรื่องการย้ายถิ่นไว้ดังนี้ คือ

1.1 ข้อมูลข่าวสารที่ผ่านมาทางการสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจย้ายถิ่นและเลือกแหล่งปลายทางที่จะย้ายถิ่น เพราะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้ที่ประสงค์จะย้ายถิ่นสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับสภาพหรือเงื่อนไขที่จะย้ายถิ่นไปอยู่ใหม่ว่าเป็นอย่างไร โดยเฉพาะโอกาสที่จะได้งานทำหรือ สภาพความเป็นอยู่ต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้ทำให้ผู้กำลังจะย้ายถิ่นจะใช้ในการเปรียบเทียบทางเลือกระหว่างถิ่นเดิมกับแหล่งปลายทางที่จะย้าย

1.2 ความช่วยเหลือที่ได้รับจากญาติหรือเพื่อนที่ไปอยู่ในที่ใหม่ มีความสำคัญมากต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น เพราะสามารถช่วยลดความกังวลใจที่เกิดจากการย้ายถิ่นด้วยการให้ความช่วยเหลือด้านหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตอันได้แก่ การช่วยหางานทำ การช่วยให้ที่พักและการช่วยเหลือด้านจิตใจในการไปอยู่ในสถานที่ใหม่

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาในงานวิจัยนี้มีผลสอดคล้องกับสิ่งที่ฮูโกได้ค้นพบไว้คือ สื่อบุคคลเป็นแหล่งข่าวที่มีความสำคัญในการให้ข้อมูลข่าวสารและให้ความช่วยเหลือในการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่นมากที่สุด ด้วยเหตุผลในทำนองเดียวกับสิ่งที่ฮูโกได้ให้ไว้ แต่สิ่งที่แตกต่างระหว่างการศึกษของผู้วิจัยและของฮูโก คือ ในงานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยที่มีความสำคัญและชี้ขาดในเรื่องการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง คือผู้ที่ทำหน้าที่ในการตัดสินใจอย่างแท้จริงในการมาทำงานต่างถิ่นคือพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง โดยผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างไร กลุ่มตัวอย่างจะปรารถนาหรือไม่ปรารถนามาทำงานต่างถิ่นหรือไม่ แต่เมื่อพ่อแม่หรือผู้ปกครองตัดสินใจอย่างไร กลุ่มตัวอย่างจะทำตามสิ่งที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งเรื่องดังกล่าวฮูโกมิได้นำเสนอหรือกล่าวถึงเอาไว้ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจเป็นไปได้ที่การยอมรับอำนาจในการตัดสินใจเป็นเรื่องที่เป็นลักษณะเฉพาะของ

ระบบวัฒนธรรมของสังคมไทย ที่ยอมรับบทบาทของพ่อแม่ในฐานะเจ้าชีวิต ในประเทศอื่น ๆ ระบบวัฒนธรรมในเรื่องดังกล่าวอาจมีความแตกต่างจากสังคมชนบทไทย และสิ่งที่ทำให้การที่แรงงานต่างถิ่นยอมรับการตัดสินใจของพ่อแม่หรือผู้ปกครองนั้นนอกจากเป็นเรื่องของค่านิยมในสังคมที่ลูก ๆ ต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา อันเป็นเครื่องหมายของการเป็นคนดี มีความกตัญญูรู้คุณซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมแล้ว การไปทำงานต่างถิ่นโดยได้รับการยอมรับหรือเห็นด้วยกับผู้ปกครองยังเป็นระบบความมั่นคงปลอดภัยด้วย เพราะนั่นหมายถึงว่าหากไปอยู่ในที่ใหม่แล้ว ไม่สามารถจะอยู่ได้ไม่ว่าจะอยู่รอดหรืออยู่ดีมีความสุข แรงงานต่างถิ่นเหล่านั้นจะสามารถกลับมาอยู่ที่บ้านเดิมได้โดยไม่ได้รับการลงโทษอย่างใด ๆ ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวนี้ช่วยตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่มีผลต่อการศึกษาในเรื่องนี้

2. แนวคิดรูปแบบของความขัดแย้งในการตัดสินใจ ของจานิสและมานน์ (1981) (อ้างใน สุกัญญา ทองทรง, 2531) โดยสาระสำคัญของแนวคิดสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านสังคมและจิตวิทยาส่วนบุคคลน่าจะมีผลต่อการตัดสินใจย้ายถิ่น และได้เสนอขั้นตอนของการตัดสินใจไว้ เมื่อบุคคลต้องเผชิญสถานการณ์ที่ทำให้อยากจะย้ายถิ่น ก็จะเกิดความคิดที่อยากจะลองย้ายถิ่น จากนั้นก็จะแสวงหาข้อมูลเพื่อมาประกอบการพิจารณา จากนั้นก็เปรียบเทียบทางเลือกที่คิดว่าดีที่สุด แล้วจึงไปขอคำปรึกษาหรือขอคำแนะนำเพื่อมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจ และจึงตัดสินใจด้วยตัวเองไม่ว่าการตัดสินใจนั้นจะสอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคคลที่ไปขอคำปรึกษาหรือขอคำแนะนำหรือไม่ก็ตาม

แนวคิดของจานิสและมานน์ดังกล่าวเนื่องจากเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของผู้ที่มีความพร้อม มีทางเลือก และมีศักยภาพในการตัดสินใจ กล่าวคือผู้ที่จะย้ายถิ่นตามแนวคิดของจานิสและมานน์เมื่อเกิดความปรารถนาจะย้ายถิ่น ก็มีความพร้อมด้านข้อมูลข่าวสาร มีข้อมูลข่าวสารหลังไหลมาพร้อมที่จะให้ค้นหาหรือรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่ตนเองต้องการมาได้ จากนั้นจึงเอาข้อมูลมาเปรียบเทียบได้อย่างรอบด้านครบถ้วนถึงข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งกับตัวเองและบุคคลรอบข้าง สามารถเลือกได้ว่าจะไปหรือไม่ไป และในท้ายที่สุดก็มีศักยภาพในการตัดสินใจที่จะทำตามความต้องการของตัวเอง ไม่ว่าใครจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม ซึ่งหากย้อนกลับมาเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมิได้มีความพร้อมทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร ทางเลือก หรือศักยภาพในการตัดสินใจเหมือนอย่างเช่นผู้ที่มีความคิดจะย้ายถิ่นในแนวคิดของจานิสและมานน์ กล่าวคือ ผลการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีข้อจำกัดด้านข้อมูลข่าวสาร เริ่มตั้งแต่ข้อมูลข่าวสารที่สร้างความปรารถนาในการมาทำงานกรุงเทพฯ จะพบว่าเป็นข้อมูลกว้าง ๆ ที่บอกภาพรวมว่ากรุงเทพฯ มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร ในจำนวนข้อดีนั้นในข้อเท็จจริงก็ไม่มีใครบอกถึงความเจริญ ทันสมัย ความสวยงาม และความมั่งคั่งนั้นไม่ได้มีไว้สำหรับทุกคนที่ไปกรุงเทพฯ แต่เป็นของผู้คนชนชั้นร่ำรวยในกรุงเทพฯ เท่านั้น สำหรับผู้ที่ยากจนชีวิต ความเป็นอยู่ก็เป็นไปด้วยความยากลำบาก การต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตรอด เช่นคนในสลัม หรือกรรมกรยากจน ไม่มีใครบอกว่าการทำงานที่รายได้ดีนั้นค่าใช้จ่ายใน

กรุงเทพฯ ในการดำเนินชีวิตก็สูงพอ ๆ กับรายได้ หากจะอยู่ได้ต้องประหยัด และกินอยู่อย่างจำกัด การใช้ชีวิตในบ้านพักคนงาน หรือห้องเช่าราคาถูกมิได้มีความสุขเหมือนดังที่ได้ยินขลย นอกจากข้อมูลที่ได้รับรู้ก็ไม่เพียงพอและมีความผิดพลาดแล้ว เมื่อถึงคราวที่อยากจะมาทำงานก็ไม่ได้มีทางเลือกให้เลือกได้มาก มีเพียงทางเลือกที่สื่อบุคคลนำมาให้ ซึ่งก็มีข้อจำกัดว่าเป็นทางเลือกเพียงทางเดียวแม้กลุ่มตัวอย่างอาจไม่ยากได้ทางเลือกเช่นนั้น ก็ไม่มีทางเลือกอื่น เช่น มีเพื่อนมาชวนไปเป็นลูกจ้างร้านขายข้าวแกง ทำงานตั้งแต่ ตี 3 จนถึง 3 หุ่่ม ได้ค่าแรงเดือนละ 600 บาท กินอยู่กับทางร้าน อยู่ห้องรวมกัน 4-5 คน แม้กลุ่มตัวอย่างอาจจะไม่สนใจเงื่อนไขเช่นนี้ แต่ก็ไม่มีทางเลือกที่ดีกว่าเพราะไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จะไปหาได้จากที่ไหน และในท้ายที่สุดแม้เมื่อไม่สนใจหรือไม่คิดจะไปทำงาน แต่ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองให้ไปก็ต้องไป จึงเห็นได้ว่าแนวคิดของจานิสและมานันท์ ไม่สามารถนำมาใช้กับการตัดสินใจในการมาทำงานต่างถิ่นกับงานวิจัยนี้ได้ทั้งหมดเนื่องจากสภาพเงื่อนไข ข้อจำกัดของตัวบุคคลมีความแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้คิดหรือตัดสินใจอย่างมีเหตุมีผลตามกระบวนการตัดสินใจของจานิสและมานันท์ เพียงแต่เงื่อนไขหรือตัวแปรที่ใช้ในการตัดสินใจนั้นกลุ่มตัวอย่างตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักการเพื่อความอยู่รอด คือจะไปทำงานต่างถิ่นอย่างไร ด้วยวิธีการใดให้มีชีวิตอยู่รอดและปลอดภัย ดังนั้นการค้นหาข้อมูลหรือความช่วยเหลือจึงเป็นไปเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่ผู้ที่คิดจะย้ายถิ่นของจานิสและมานันท์ดูเหมือนจะเป็นการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปเพื่อความอยู่ดีและมีความสุข เป็นการเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต แนวคิดของจานิสและมานันท์ จึงสามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ และผลกระทบที่ก่อให้เกิดความปรารถนาหรือไม่ปรารถนาที่จะมาทำงานกรุงเทพฯ หรือไม่ดูจะเหมาะสมกว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย